

BUITEN KIJKEN MET KEES HANA

Het is nog niet zo verschrikkelijk lang geleden, dat twee IJmuidense jongetjes maar ternauwernood van de dood konden worden gered nadat ze de zwarte zaadjes uit "die gekke kastanje" hadden gegeten. Ik herinner me goed, dat het toen voor de plaatselijke plantsoendienst een zeer terechte aanleiding is geweest om meteen de planten van die "kastanjes" grondig te verwijderen van het overgeschoten terreintje waar ze groeiden. Een uitstekende maatregel, maar je bent er het gevaar niet afdoende mee kwijt. Natuurlijk niet, want wanneer zulke kinderen de zaden zien, wil dit zeggen dat de vruchten die ze voortbrachten zijn opengespleten en dat er dus ook al het nodige op de grond moet zijn gevallen. Bijna onvermijdelijke gevolg hiervan: in het volgende jaar nieuwe planten, kruidachtig van aard en stevig van meestal rijkelijk vertakte stengel, met grof getande min of meer ovale bladeren, waartussen in de loop van de zomer sierlijke, slanke bloemen verschijnen in helderwit of lichtlila. En dat zijn ze dan, de doornappels in volle zomerse luister. Erg mooi, vooral wanneer de wel wat op die van tabak lijkende bloemen zich willen openschroeven tot vijfpuntige sterren aan de lange bloembuizen. Geen mens, laat staan een kind, die daar enig kwaad in zal vermoeden.

Maar zo ergens, dan bedriegt hier wel de schijn! Want - het staat met dezelfde woorden in de flora's - deze planten zijn "zeer vergiftig"! En nu gaat het over de hele plant, een lid van de roemruchte nachtschadefamilie.

Roemrucht mag je haar m.i. wel noemen wanneer je even nagaat van hoe groot belang ze enerzijds voor ons is en hoe ze ons anderzijds naar het leven staat. Ja, want hoe zouden we het (behalve wanneer we gaan "chinezen") zonder aardappelen moeten stellen? Dat zijn de knollen van de nachtschade.

En zijn de Petunia, Salpiglossus en Schizanthus geen alleraardigste nachtschade-tuinbloemen? Het "geurich kruyt Toeback" is al weer minder onschuldig, maar voor een nachtschadevrucht als de paprika kan rustig reclame worden gemaakt en wie van Spaanse peper of de nog scherpere "Lombokjes" houdt, kan ook deze nachtschade rustig eten. U ziet dus; een familie van diverse pluimage.

Maar nu onze doornappel nog even. Gewoonlijk gaan zijn bloemen pas tegen de avondschemering goed open. En wat wij doordat we er niet bij gaan zitten kijken vrijwel nooit zien, dat gebeurt toch: er komen nachtvlinders die al honing (nectar) zuigend voor de bestuiving van de bloemen zorgen.

En dan is het zover, de grondslag voor de wonderlijke, scherp gestekelde en uiterlijk wel een beetje kastanjeachtige vruchten is gelegd. De eerste ontstaan stevast in de onderste vertakking van de stengel en dat gaat zomaar verder van gaffel tot gaffel. Telkens zo'n in vier kleppen openspringende bol boordevol gevaarlijke zaadjes.

Toch misschien niet goed om alleen maar kwaad te spreken van de doornappels, want ze hebben ook heilzame eigenschappen. De hele plant bevat namelijk enkele zogeheten alkaloiden, de eigenlijke gifstoffen, die toch ook bijvoorbeeld verwerkt in rookkruiden voor astmapatiënten een duidelijk verlichtende uitwerking kunnen hebben. Goed, maar aan de andere kant is ook aan menige gifbeker uit oude tijden de doornappel (met "succes") te pas gekomen. En de ware heksenzalf schijnt niet mogelijk te zijn geweest zonder heel sterke aftreksels van bladeren en/of zaden. Oppassen dus, want u weet: een gewaarschuwd man (of vrouw) telt voor twee.

Uit: A.D. van 16 november 1974
